

Mátyás király vadászkastélya a solymári Várhegyen

Egy magyar Sisyphus megrendítő harca a sziklák és a közöny ellen —

Nagy Emil ny. miniszter írta meg egyszer, hogy a világ egyik legszebb sétautja az, amely a Szépvölgyi úton keresztül a bajos budai hegyvidéken át Solymárra vezet. Pesthidegkút érintésével. Jó 10 kilométeres séta ez ugyan, de az ősztől egészen nyhe napfénye valósággal csalogatja az embert az erdők közé, hogy még egyszer utóljára fűrődjék meg a budai ősztől fényű igézetében, mielőtt a halálszagú tél dermedt sötétsége el nem űz minden élőlényt fehéren fagyos birodalmából. No, meg azután a turistakönyv is érdekes régészeti láttnivalót ígér a kirándulás végállomásánál, mondvan: „Szarkavárnak, Solymár régi várának nyomai még látszanak a vasútállomás melletti alacsony Várhegyen, mely azonban inkább vadászkastélyra, mint várra látszik utalni. Eredetileg a bajoroké volt. Mátyás király alatt Gara László nádor (1455), később Thurzó Sándor tárnokmester s végre Bakács Pál bírta.” —

Amin az ember Pesthidegkutat elhagyva, kiér a Hármashatárhegy és nyúlványainak amfiteatrumszerű láncolatából, mesészerű panoráma tárul elébe. Előtte a Pilis és a Dobogókő hegyzomái, jobbra a két Kévély-gigászi kontúrjai, balra a Feketehegyek s a Nagyszénás tömege, a közöttük elterülő völgyben pedig, melyet a bécsi országút eseresznye-fákkal szegélyezett fehér sávja szel át, alacsony csanakakupént, — mint egy miniatűr budai Várhegy, — előtte áll a solymári Mátyáshegy. Első pillanatra látszik, hogy ezt a hegyet Isten is várának, vagy más emberi településre teremtette. Három oldalról meredeken esnek le oldalai a völgybe, amelyeket élénk patak folydogál körül, negyedik oldalán pedig elég könnyen lehet feljutni a plátóra, amelyről elragadó kilátás nyílik erre a csodálatos vidékre, amely zordyonalú hegyeivel és szakadékos partjaival olasz tájak festői romantikájára emlékeztet. Kezdjük érteni, hogy az itáliai Beatrix királyné miért szerethette annyira ezt a helyet!

A Várhegy tetején nagyobbszabású falmaradványok, kapuk, termek, üregek tűnnek szemünkbe, közöttük pedig a vasárnap ünnepi csendjében taliga nyikorgása, ásólapát pengése hallatszik s már elő is tűnik a munkaszünetet be nem tartó „napszamos” görnyedt alakja, aki földes, poros munkaruhában, arcába húzott sapkával, talicskázza a földet a hegy peremére. A fiatal munkásembernek azonban magas homlokú, intelligens az arca, s az érdeklődést látva, be is mutatkozik, mint — „dr. Valkó Arisztid nyug. fővárosi tisztviselő”.

Igen, ő a vasárnap napszamosa, akit más nem érdekel, mint az a Várhegy, mely solymári házában ablakából éppen odalátszik, az a szent hegy, amelyen

már a történelemelőtti idők
bronzkori embere lakott,

amelyen római pénzzel teli urnák jelzik a légiók őrtornyának helyét, az a szomorú magyar hegy, amelyen Mátyás király vadászkastélyának ólomba foglalt üvegablakdarabkái „irizálnak” lábaink alatt az arányos őszi verőfényben. Néhány kézi, a derek „elnyomott” sváb lakosság buzgón hordta a kilátzó hegyoldalon a falu tehenei és kecskéi előtt még szabadon legeltek a köveket a falusi viskók építéséhez, segítve eltüntetni a magyar történelemből azt, amit török—tatár még

meghagyott. És akkor ő és édesatyja hősies elhatározásba fogott: két kezük munkájával kiszabadítani a 4—5 m. magas földréteg alól a dicsőséges múlt emlékeit. Nem volt könnyű munka:

a hivatalos archeológia egyáltalán nem támogatta őket.

Kiszállt ugyan egy-két állami úr, de anyagi segítséget sehonnan nem kaptak. Hat év kubikos munkája után végre előtűnk állnak ama falmaradványok, „melyeket a falusiak meghagytak”, — mondja bús mosollyal Valkó dr. Mert a múlt azért ma is kísért. Ha valami cserépanyagot, csontvázat ma kiásott, legközelebb fölmenve, már mindent összetörve, szétszórva talál, úgyhogy kénytelen a leleteket, renaissancekori márvány párkány töredékeket, pilléreteket, címereket, edényeket, szakállas puskákat, sarkantyút, nyílhegyeket, fibulákat, saját lakásába lecipelve, biztonságba helyezni, amíg valaki mégis megkönnyőrül rajta s hóna alá nyúlva, megtöri azt a rettentő közönyt, amelybe már anyagilag, erkölcsileg belefárad. . .

Mert nemcsak arról van szó, hogy egy magánember privát passzióból új magyar Sisyphusként talicskázza a köveket a hegytetőre s úgyszólván tíz körmével kaparja ki a 4—5 méter magas törmelékéből, történelmünk egyik legdicsőségebb alakjának, Mátyás királynak, amúgy is csekélyszámú emlékét; itt más fontos, kultúrtörténeti nyomok is feltárára várnak.

A kastély falai alatt kőkorszakbeli és bronzkori lakótelepek, edényégetőkemencék, agyagurnák, egész putrilakások vannak,

fölöttük római erőd téglapítményei s csak ezek mészrétegborította felületén emelkednek a quattrocento emlékei, a középkornak egyik fényes magyar várkastélya. 1864 óta, amikor Rómer Flóris és mások római nyílhegyeket, pénzeket és cserpeket találtak ott, senki sem törődött „Castrum Salmar” 1401-beli várával, amelynek változatos történetét számos középkori oklevél őrzi. 1455-től 1490-ig a Rozgonyiak, Garák, Ujlakiak és Corvinok kezén volt. 1561-beli kormos, füstös pénzleletek arra utalnak, hogy a törökök égették fel. 1757-ben, Bél Mátyás szerint, már fedetlen, de még faragásokkal díszes termek voltak láthatók. Valkó dr. nem hiszi, hogy a

várat a Szt. István királlyal bejött bajorok építették, bár a legenda szerint Szent Imre itt esett áldozatul a vadkan, — vagy az idegen kamarilla — haragjának.

Ma egy 16x9 m. nagyságú, több hatalmas teremből álló épületcsoport látszik az építmény középpontjában, amelyet kb. 20 m. hosszú fal köt össze a vár 7x7 méteres, négy-szögű saroktornyával. Kőkemény mészhabarcs tartja össze a faragatlan kövekből álló 3—4 m. magas falmaradványokat. A vár több emeletnyi magas lehetett s vöröses mészkőből épült. A romok nagyrésze azonban még mindig a föld alatt rejtőzik. Hat év alatt ásta ki Valkó dr. egymagában a most látható falmaradványokat. A hivatalos körök úgylátszik, tudják róla, hogy még fiatal ember, s megvárják, úgylátszik, hogy mire 60 éves lesz, majd talán ki fogja ásni az egész gyönyörű vár maradványait a saját költségén, a saját két keze munkájával, karrierjének, életének, vagyoni feláldozásával, mert hiszen rajongó és magvar, aki tudja, hogy ha majd támogatás híjján a sisyphusi munkában összerogy, kap majd egy elismerő vállveregetést, — sed pecuniam non! Magyar kutatók megrendítő sorsa ez!

Midőn lefelé ballagok a Várhegy oldaláról, már nyugovóra hajlik a vasárnapi délután. A közeli korcsma udvaráról a sváb rezesbanda lármája hallatszik fel, egy ház nyitott ablakából pedig a pesti szálló teadélutánjának jazz zenéje szűrődik ki. Fenn a hegyen azonban egy magyar fiatalember nem törődik a vasárnapi szórakozások zajával. — Egyesegyedül talicskázza tovább a hegyoldal szélére a törmelékét, amely métermagasan lepi be a magyar történelem solymári múltját. Ez az ő „szórakozása” vasárnap is! Dolgozik egyedül, míg a nap le nem bukik a Pilis erdőborította kúpja mögött.

És mégsem szabad tétlenül nézni, hogy egy áldozatkész, önzetlen magyar hogyan harcol magárahagyottan a kemény szikla s a még keményebb közöny ellen! — Már több multszázadvégi neves régészünk „ásatásra ajánkozó hely”-nek jelölte meg Solymárt. Ki tudja, milyen archeológiai értékeket és kincseket takar a nagyrészt még fűvel benőtt Várhegy plátója? Hivatalos segítséggel teljesen fel kell tárnai a solymári váromot. Még a mostani koldus időkben is, kell jutni valami szerény alapnak arra, hogy a dicsőséges múlt minél szélesebbkörű feltárása által talált buzdító emlékek erőt és reménységet adjanak a sivár jelen küzdelmeihez egy újbóli tündöklő jövő elérésére!

Margittay Rikárd dr.